

Сучасний стан господарсько-правової відповідальності

Катерина Щербина

*студентка ступеня вищої освіти «Магістр», спеціальності «Право»,
освітньої програми «Право» юридичного факультету,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: CherbinaKV@krok.edu.ua*

Вікторія Корольова

*к.ю.н., доцент, професор кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: ViktoriyaV@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-2998-6144*

Важливість дослідження господарсько-правової відповідальності зумовлюється потребами правозастосовчої практики та завданнями розвитку господарського законодавства з метою застосування санкцій за правопорушення у сфері господарювання. Господарсько-правова відповідальність має на меті сприяти захисту прав та законних інтересів громадян, організацій та держави і забезпечення правопорядку в сфері господарювання.

Проблематика господарсько-правової відповідальності викликає істотний інтерес серед багатьох науковців і фахівців. Ця тема привернула увагу таких видатних правників, як О. М. Вінник, В. С. Щербина, О. В. Бабак, та багато інших. Термін «господарсько-правова відповідальність» та її особливості у вітчизняній теорії права як були, так і досі залишаються об'єктом наукового пізнання багатьох вчених та науковців.

Юридична відповідальність, а саме господарсько-правова, на даний час невпинно зростає, і це пов'язано з підвищенням ролі правового засобу вирішення завдань регламентації господарського обігу. У сфері господарювання застосовується специфічний вид юридичної відповідальності, що іменується господарсько-правовою відповідальністю. Сучасний рівень розвитку української економіки вимагає виокремлення в механізмі правового регулювання організаційно-господарських відносин конкретного правового засобу, здатного своїм впливом попередити господарське правопорушення, а у випадку його вчинення нейтралізувати негативні наслідки і не допустити їх повторення у майбутньому [1, 135].

На сьогоднішній день чинне законодавство не містить визначення господарсько-правової відповідальності. У ч. 1 ст. 216 Господарського кодексу тільки встановлено, що учасники господарських відносин несуть господарсько-правову відповідальність за правопорушення у сфері господарювання шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій на підставах і в порядку, передбачених законом чи договором санкцій [2].

Відповідальність у господарському праві – це комплексний правовий інститут, який має свій особливий предмет регулювання – суспільні відносини, що виникають і функціонують у зв'язку з вчиненням господарського правопорушення [3, 145]. Отже, підставою господарсько-правової відповідальності учасників

господарських відносин є вчинення ними правопорушень у сфері господарювання.

Правовим засобом господарсько-правової відповідальності (формою реалізації відповідальності і одночасно мірою відповідальності) є штрафні санкції, відшкодування збитків та оперативно-господарські санкції, що застосовуються до учасників господарських відносин за невиконання або неналежне виконання організаційно-господарських зобов'язань, а також адміністративно-господарські санкції, що застосовуються до суб'єктів господарювання за порушення ними правил здійснення господарської діяльності і є за своїм характером публічно-правовими. Зазначену відповідальність можна розглядати як господарсько-правову у вузькому розумінні. Крім господарсько-правової відповідальності у вузькому розумінні учасники господарських відносин несуть також цивільно-правову відповідальність за невиконання або неналежне виконання майново-господарських зобов'язань. Заходи цивільно-правової відповідальності можна віднести до господарсько-правової відповідальності в широкому розумінні, якщо розглядати останню як відповідальність за правопорушення у сфері господарювання [3, 146].

Застосування господарських санкцій повинно гарантувати захист прав і законних інтересів громадян, організацій та держави, в тому числі відшкодування збитків учасникам господарських відносин, завданих внаслідок правопорушення, та забезпечувати правопорядок у сфері господарювання (ч. 2 ст. 216 ГК) [2].

Відповідно до ст. 217 ГК України, правовим засобом господарсько-правової відповідальності є санкції, тобто засоби впливу на правопорушника, які тягнуть для нього несприятливі економічні та правові наслідки [2].

У сфері господарювання застосовують такі види санкцій, як: відшкодування збитків; штрафні санкції; оперативно-господарські санкції, а також адміністративно-господарські санкції за недотримання правил здійснення господарської діяльності.

Визначені господарсько-правові санкції мають на меті гарантування захисту прав та законних інтересів учасників господарських правовідносин, а також компенсування збитків внаслідок вчиненого правопорушення та забезпечення господарського правопорядку [4, с. 11].

Окремі дослідники в даній сфері зазначають, що причинами виникнення такого явища, як господарсько-правова відповідальність, є:

- багатопланове функціональне призначення господарсько-правової відповідальності в механізмі правового регулювання господарських відносин;
- відсутність єдиного законодавчого і доктринального підходу щодо встановлення юридичного змісту цього виду відповідальності;
- різноманітність форм, в яких реалізується господарсько-правова відповідальність та виражаються її економічні наслідки;
- широке коло суб'єктів господарсько-правової відповідальності та підстав її застосування;
- відсутність чітко визначених законодавчих меж господарсько-правової відповідальності;

- недостатній рівень правового регулювання особливостей господарсько-правової відповідальності в окремих видах господарських відносин, зокрема організаційно-господарських;

- різноманітність поглядів щодо способів покладення господарсько-правової відповідальності [5, с. 411-412].

Отже, господарсько-правова відповідальність має за мету сприяти належному виконанню зазначених зобов'язань, захищати законні права та інтереси контрагентів, споживачів та держави, включаючи відшкодування збитків учасникам товарообігу і самій державі. Ця форма відповідальності становить важливий компонент господарсько-правового механізму, визначаючи його особливості.

Список використаних джерел

1. Вінник О. М. *Господарське право: курс лекцій (загальна частина)*. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 240 с.
2. *Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. №18-22.
3. Бабак О. В. *Основні види відповідальності суб'єктів господарювання у зовнішньоекономічній діяльності. Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 10. С. 144-148.
4. Щербина В. С. *Господарсько-правова відповідальність: галузевий підхід, особливості застосування та напрямки подальших наукових досліджень*. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. К., 2013. С. 10-15.
5. *Актуальні проблеми господарського права: навч. посіб. за ред. В.С. Щербини*. К.: Юрінком Інтер, 2012. 528 с.